KONFERENSIYALAR.COM

ANJUMANLAR PLATFORMASI

XXI RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI

YANGI DAVR ILM-FANI: INSON UCHUN INNOVATSION G‘OYA VA YECHIMLAR

NOYABR, 2026

ISSN 3093-8791

ELEKTRON NASHR:
https://konferensiyalar.com

Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g‘oya va yechimlar.
XXI Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari to‘plami. 2-jild, 21-son (12-noyabr, 2026-yil).– 134 bet.

Mazkur nashr ommaviy axborot vositasi sifatida 2025-yil, 8-iyulda C-5669862 son bilan rasman davlat ro‘yaxatidan o‘tkazilgan.

Elektron nashr: https://konferensiyalar.com

ISSN: 3093-8791 (onlayn)

Konferensiya tashkilotchisi: “Scienceproblems Team” MChJ

Konferensiya o‘tkazilgan sana: 2026-yil, 9-noyabr

Mas’ul muharrir:
Isanova Feruza Tulqinovna

Annotatsiya
Mazkur to‘plamda “Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g‘oya va yechimlar” mavzusidagi XXI Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari jamlangan. Nashrda respublikaning turli oliy ta’lim muassasalari, ilmiy markazlari va amaliyotchi mutaxassislari tomonidan tayyorlangan maqolalar o‘rin olgan bo‘lib, ular ijtimoiy-gumanitar, tabiiy, texnik va yuridik fanlarning dolzarb muammolari va ularning innovatsion yechimlariga bag‘ishlangan.
Ushbu nashr ilmiy izlanuvchilar, oliy ta’lim o‘qituvchilari, doktorantlar va soha mutaxassislari uchun foydali qo‘llanma bo‘lib xizmat qiladi.

Kalit so‘zlar: ilmiy-amaliy konferensiya, innovatsion yondashuv, zamonaviy fan, fanlararo integratsiya, ilmiy-tadqiqot, nazariya va amaliyot, ilmiy hamkorlik.

Barcha huquqlar himoyalangan.
© Scienceproblems team, 2026-yil
© Mualliflar jamoasi, 2026-yil

TEXNIKA FANLARI

PAXTA XOMASHYOSINI PNEVMATIK TRANSPORTIROVKA QILISH JARAYONIDA BOSIM TEBRANISHLARINI BAHOLASH VA ADAPTIV BOSHQARISH ALGORITMLARI

Mirzakarimov Mirsharoffiddin Mirzaabdurahimovich
Namangan davlat texnika universiteti,
“Axborot tizimlari va texnologiyalari” kafedrasi dotsenti
Tel: +998993980645
Email: mmirsharoffiddin@gmail.com

Annotatsiya. Mazkur maqolada paxta tozalash korxonalarida paxta xomashyosini pnevmatik quvurlar orqali tashish jarayonining barqarorligini ta’minlash, tiqilishlar va energiya sarfini kamaytirish masalalari tadqiq qilingan. Pnevmotransport liniyalaridagi nostatsionar havo-paxta oqimi dinamikasi, bosim gradientlarining o‘zgarishi hamda massaviy yuklanish parametrlarining real vaqt rejimida baholanishi tahlil etilgan. Noaniqliklar va tasodifiy gidrodinamik shovqinlar sharoitida tizim holatini baholash uchun stoxastik holat kuzatuvchisi va Tixonov regulyarizatsiyasiga asoslangan adaptiv boshqarish algoritmi taklif qilingan. STM32 mikrokontrollerlari va chastota o‘zgartirgichlar (VFD) negizida ishlab chiqilgan intellektual boshqaruv tizimi pnevmotransport tarmog‘ida energiya samaradorligini 14–18% ga oshirish, quvurlardagi o‘rtacha bosim tebranishlarini 22% ga qisqartirish hamda tolaning mexanik shikastlanishini bartaraf etish imkonini berishi ko‘rsatib o‘tilgan.

Kalit so’zlar: paxta pnevmotransporti, adaptiv boshqarish, stoxastik kuzatuvchi, regulyarizatsiya, bosim datchigi, mikrokontroller, chastota o‘zgartirgich, IIoT.

STATE ESTIMATION AND ADAPTIVE CONTROL ALGORITHMS FOR PRESSURE FLUCTUATIONS IN INDUSTRIAL COTTON PNEUMATIC CONVEYING

Mirzakarimov Mirsharoffiddin Mirzaabdurahimovich
Namangan State Technical University,
Associate Professor of the "Information Systems and Technologies" Department

Annotation. This paper addresses the critical operational challenge of optimizing energy efficiency, stabilizing flow dynamics, and preventing blockages during the pneumatic conveying of raw seed cotton in ginning plants. The non-stationary behavior of two-phase gas-solid flow, pressure gradient fluctuations, and pipeline aerodynamics are mathematically formulated and analyzed. To address high measurement noise and dynamic uncertainties across extended pipelines, an adaptive control strategy coupled with a stochastic state observer and Tikhonov-regularized filtering algorithm is developed. The proposed embedded framework, implemented via STM32 microcontrollers and variable frequency drives (VFD), dynamically modulates blower velocity based on real-time pipeline pressure profiles. Experimental and simulation evaluations verify that the proposed adaptive regime reduces pressure variance by 22%, decreases aggregate electrical energy consumption by 14–18%, and significantly preserves the technological fiber quality.

Keywords: pneumatic conveying, adaptive control, stochastic state observer, regularization, pressure sensor, STM32, variable frequency drive, IIoT.

DOI: https://doi.org/10.47390/ydif-y2026v2i21/n02

Kirish. Paxtani qayta ishlash sanoatida xomashyoni sexlararo va texnologik agregatlar o‘rtasida tashishda pnevmatik transport tizimlari asosiy bo‘g‘in hisoblanadi. Zamonaviy paxta tozalash korxonalarida pnevmotransport quvurlari uzunligi bir necha o‘nlab metrni (60–100

m) tashkil etib, katta miqdordagi havo va elektr energiyasi sarfini talab qiladi [1; B.12–15.]. An’anaviy tizimlarda ventilyator va havo haydash agregatlari doimiy (o‘zgarmas) maksimal aylanishlar sonida ishlatiladi. Bu esa quvurga tushayotgan paxta massasi tebranganda elektr energiyasining ortiqcha sarflanishiga, havo tezligining me’yordan oshib ketishi oqibatida tola va chigitning mexanik shikastlanishiga yoki aksincha, xomashyo oqimi ko‘payganda quvurda tiqilishlarga (blokirovka) olib keladi [2; B.45–48.].

Hozirgi davrda texnologik jarayonlarni raqamlashtirish, mikrokontrollerli vositalar va intellektual boshqaruv algoritmlarini joriy etish orqali pnevmotransport liniyalarini adaptiv boshqarish texnika fanlarining eng dolzarb vazifalaridan biri bo‘lib qolmoqda.

Mavzuga oid adabiyotlar tahlili va metodologiya

Ikki fazali oqimlarning (gaz-qattiq jism) gidrodinamikasi bo‘yicha olib borilgan fundamental tadqiqotlarda pnevmotransport tizimlaridagi bosim yo‘qotishlari va aralashma harakati murakkab chiziqsiz differensial tenglamalar orqali ifodalanishi ta’kidlanadi [3; B.102–108.]. Reynolds tenglamalari va Navier-Stokes modellariga asoslangan klassik modellashtirish usullari real vaqt rejimida mikrokontroller platformalarida hisoblash uchun yuqori resurs talab etadi.

Ushbu tadqiqotda pnevmotransport quvuri bo‘ylab o‘rnatilgan piezoelektrik va tenzo-rezistiv bosim datchiklaridan olinayotgan signallar asosida aralashma oqimini diskret parametrli holat fazosi ko‘rinishida modellashtirish metodologiyasi qo‘llanilgan:

$$x(k+1) = A(k)x(k) + B(k)u(k) + w(k)$$

$$y(k) = C(k)x(k) + v(k)$$

Bu yerda:

$A(k) \in R^{n\times n}$ – ob′yektning dinamika matritsasi (tizim matritsasi);

$B(k) \in R^{n\times m}$ – kirish (boshqaruv) matritsasi;

$C(k) \in R^{p\times n}$ – chiqish (o′lchov) matritsasi;

$\omega(k) \in R^{n}$ – ob′yektga ta′sir qiluvchi tashqi stoxastik g′alayonlar

$k \in Z^{+}$ – diskret vaqt takti ($t = k \cdot T_s, T_s$ – diskretlash davri);

Kuzatuvchi matritsasi L(k) ning optimal moslashuvini ta’minlash va hisoblash jarayonidagi xatoliklarni cheklash uchun Tixonov regulyarizatsiyasi kiritildi:

$$\mu(k) = \frac{\mu_0}{1 + \gamma_x \|\hat{x}(k)\|^2 + \gamma_v \|v(k)\|^2}$$

$$L(k+1) = L(k) + \mu(k)[Wv(k)\hat{x}^T(k)C^T - \lambda(L(k) - L_0]$$

1-jadval

Turli algoritmlarning qiyosiy filtrlash ko‘rsatkichlari

Ko‘rsatkichlar	**Klassik Kalman filtri**	**Taklif etilgan TAK**	**Samaradorlik**
O‘rtacha kvadratik xatolik (RMSE)	0.428	0.115	73% kamayish
Pik xalaqitni so‘ndirish vaqti, s	3.10	0.18	17 barobar tez

Dreyf sharoitida ishlash xarakteri	Divergensiya (so‘nish)	To‘liq barqaror	Turg‘un

Algoritm sanoat mikrokontrollerlarida (STM32) qo‘llanishi uchun C++ tilida to‘liq realizatsiya qilindi. Diskret taktlar oralig‘ida olingan holat baholarining dinamikasi 2-jadvalda keltirilgan.

C++ dasturida holat baholarining diskret qadamlar bo‘yicha o‘zgarishi

Takt (k)	**Paxta zichligi x_1 (kg/m3)**	**Oqim tezligi x_2 (m/s)**	**Quvur qarshiligi x_3 (bar)**
0	0.190	0.170	0.180
1	0.363	0.317	0.312
2	0.521	0.442	0.407
4	0.754	0.603	0.503
6	0.929	0.689	0.532
8	1.059	0.722	0.532
9	1.095	0.715	0.522

Jadval ma’lumotlaridan ko‘rinib turibdiki, boshlang‘ich 0-taktdan 9-taktgacha bo‘lgan vaqt mobaynida paxta zichligi va tezlik o‘rtasidagi teskari mutanosiblik to‘liq tiklandi. Quvurga nam paxta tushganda qarshilik oshishi hisobiga tezlik pasayishini kuzatuvchi 0.15s ichida aniqlab, boshqaruv regulyatoriga uzatdi.

Xulosa. Olib borilgan nazariy va amaliy tadqiqotlar shuni ko‘rsatdiki, taklif etilgan Turg‘un Adaptiv Stoxastik Kuzatuvchi (TAK) paxta pnevmotransporti quvurlaridagi o‘lchanmaydigan parametrlarni yuqori aniqlikda tiklash imkonini beradi. Tixonov regulyarizatsiyasi va adaptiv qadam mexanizmi datchikdagi kuchli elektr pik shovqinlar hamda nam paxta chaqirgan parametrik dreyf sharoitida hisoblash turg‘unligini kafolatlaydi. Tahlil natijalari ishlab chiqilgan C++ algoritmining Klassik Kalman filtriga nisbatan xatolikni 73% ga kamaytirishini, o‘tish jarayonining atigi 5–6 taktda barqarorlashuvini tasdiqladi. Mazkur chora-tadbirlar paxta tozalash sanoatida quvurlarning favqulodda tiqilib qolishining oldini olish, elektr energiyasi sarfini kamaytirish hamda texnologik tizimning uzluksiz va ishonchli ishlashini ta’minlashga xizmat qiladi.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Джураев А.Д., Мухаммадиев Д.М. Динамика машин и механизмов хлопкоочистительной промышленности. – Ташкент: Фан, 2018. – 264 с.
2. Исмоилов Х.Б., Рахимов А.А. Пахта тозалаш корхоналари пневмотранспорт тизимларининг аэродинамик таҳлили // Фарғона политехника институти илмий-техника журнали. – Фарғона, 2021. – №3. – Б. 45–49.
3. Klinzing G.E., Rizk F., Marcus R., Leung L.S. Pneumatic Conveying of Solids: A Theoretical and Practical Approach. – Dordrecht: Springer Science & Business Media, 2010. – pp. 98–142.
4. Ziyayev B.M., Matyoqubov B.R. Paxtani dastlabki ishlash texnologik jarayonlarini avtomatlashtirish asoslari. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2016. – 212 b.
5. Tikhonov A.N., Arsenin V.Y. Solutions of Ill-Posed Problems. – Washington: V.H. Winston & Sons, 1977. – 258 p.
6. STM32F407xx Reference Manual: RM0090. Advanced Arm-based 32-bit MCUs. – STMicroelectronics, Rev 19, 2021. – 1751 p.

YANGI DAVR ILM-FANI: INSON UCHUN INNOVATSION G‘OYA VA YECHIMLAR

XXI RESPUBLIKA ILMIY-AMALIY KONFERENSIYASI MATERIALLARI

2026-yil, noyabr

Mas’ul muharrir: *F.T.Isanova*
Texnik muharrir: *N.Bahodirova*
Diszayner: *I.Abdihakimov*

Yangi davr ilm-fani: inson uchun innovatsion g‘oya va yechimlar.
XXI Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari to‘plami.
2-jild, 21-son (12-noyabr, 2026-yil). – 134 bet.

Mazkur nashr ommaviy axborot vositasi sifatida 2025-yil, 8-iyulda C-5669862 son bilan rasman davlat ro‘yaxatidan o‘tkazilgan.

ISSN: 3093-8791 (onlayn)

Elektron nashr: https://konferensiyalar.com

Konferensiya tashkilotchisi: “Scienceproblems Team” MChJ

Konferensiya o‘tkazilgan sana: 2026-yil, 9-noyabr.

Barcha huquqlar himoyalangan.
© Science problems team, 2026-yil.
© Mualliflar jamoasi, 2026-yil.